

Puhuri Oy

PYHÄJÄRVEN VUOHTOMÄEN TUULIPUISTON YLEISKAAVA
Arkeologinen inventointi 2012

28.11.2012

Kannen kuva: Hakkuuaukea Pyhäjärven Vuohomäen alueella. Alueella näkyy ihmistoiminta lähinnä nykyaikaisen metsätalouden merkkeinä.

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	1
2	Perustietoa inventointialueesta	2
3	Inventointityö	2
4	Kohteet	6
4.1	Pelkosenneva NE muinaisjäänös [uusi kohde] työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	7
4.2	Ukkopetäjänkangas muu kohde työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	9
4.3	Iso-Karvola muu kohde hist. ajan asuinpaikka	10
5	Tulokset	11
Kartta 1. Inventointialueen sijainti. MK 1 : 1 000 000.		1
Kartta 2. Maastossa tarkastetut alueet ja tuulivoimapuiston raja- aus. MK 1: 25 000.		5
Kartta 3. Havaintokohteet. MK 1 : 20 000.		6

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 11/2012 aineistoa

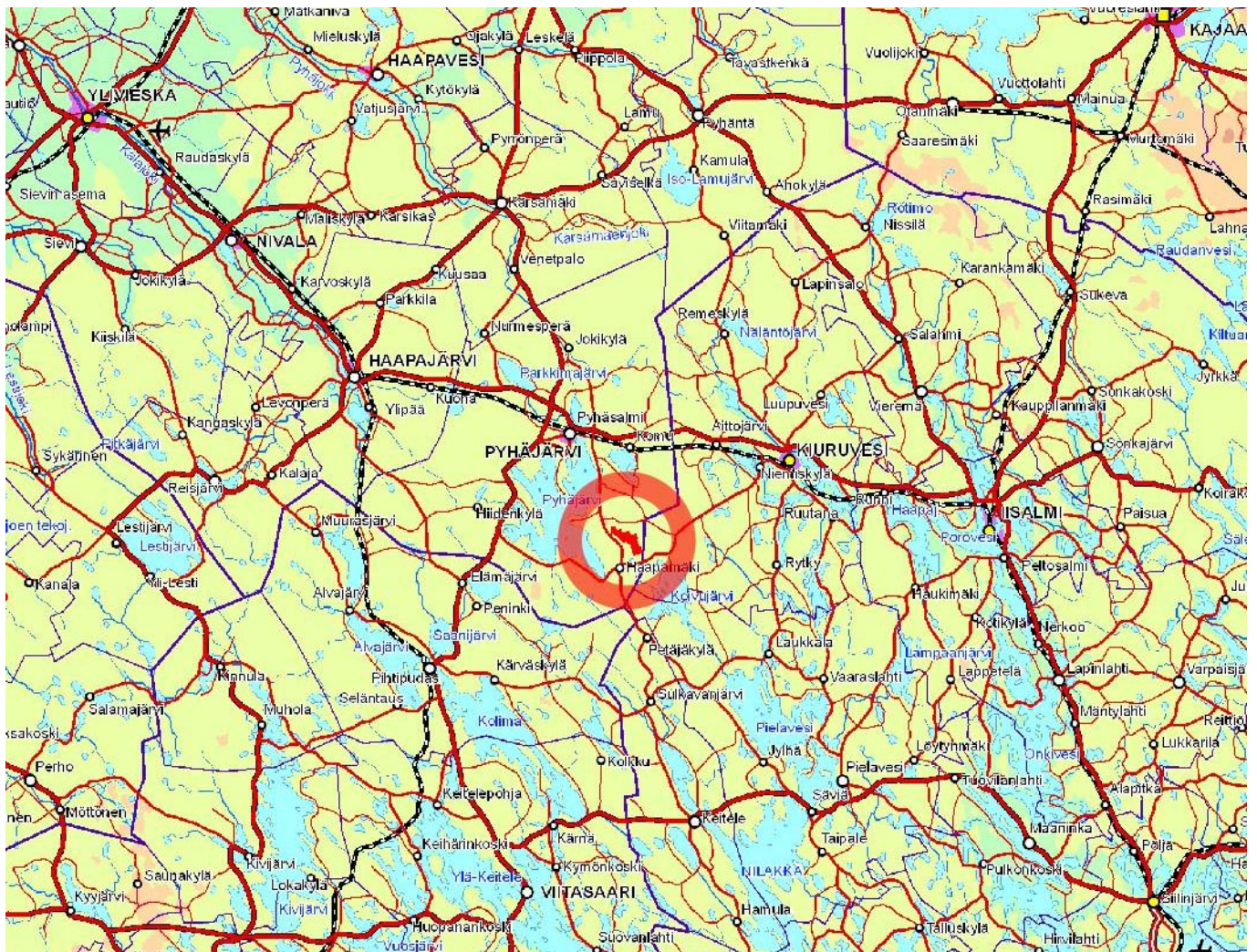
http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

PYHÄJÄRVEN VUOHTOMÄEN TUULIPUISTON YLEISKAAVA, ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2012

Tutkimuksen laji:	Arkeologinen inventointi, yleiskaava
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kalle Luoto
Kenttättyöaika:	13. ja 14.10.2012
Peruskartta:	PK 3321 10 ja 3321 11
Tutkimusten rahoittaja:	Puhuri Oy
Alkuperäinen tutkimuskertomus:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy, arkisto
Kopiot:	Puhuri Oy
Muinaisjäännöskohteet:	ei tunnettuja kohteita
	Pelkosenneva NE (uusi kohde)
Löydöt:	-
Aikaisemmat tutkimukset:	-

1 Johdanto

Arkeologinen inventointi tehtiin Puhuri Oy:n valmisteleman Pyhäjärven Vuohomäen tuulivoimapuiston alueella. Alueella ei ole tehty aiempia arkeologisia selvityksiä. Tehdyssä muinaisjäännösselvityksessä tarkastettiin muuttuvan maankäytön alueet, kuten voimalanpaikat, sekä yleisluontoisesti muu tuulivoimapuiston alue. Työssä pyrittiin paikantamaan ensisijaisesti muinaisjäännöskohteita. Työn tuloksena paikannettiin tervahauta, jota ehdotetaan muinaisjäännökseksi sekä kaksi muuta historiallisen ajan maankäyttöön liittyvää kohdetta. Tervahauta ei sijaitse suunnitelmien perusteella muuttuvan maankäytön alueilla.

Kartta 1. Inventointialueen sijainti. MK 1 : 1 000 000.

Pohjakartta: Maanmittauslaitos 11/2012. Lisäykset pohjakarttaan: Kalle Luoto.

2 Inventointialueesta

Suunnittelualue sijaitsee Pyhäjärven kaupungissa Vuohomäen alueella noin 17 kilometriä Pyhäsalmosta kaakkoon. Kiuruveden kaupungin ja Pohjois-Savon rajaan etäisyyttä on noin 1,5 kilometriä. Tuulipuiston etäisyys Pyhäjärven rannasta on noin viisi kilometriä. Vuohomäen tuulipuiston alue on pääosin rakentamatonta metsätalousaluetta jossa kulkee metsäautotietä. Metsät ovat havupuuvaltaisia kangasmetsiä ja suot ojitettuja rämeitä. Alueen luoteisosassa sijaitsee Iso-Karvolan autio maatila, jonka pellot ovat kasvaneet umpeen. Lähimmät tunnetut muinaisjäännöskohteet sijaitsevat Pyhäjärven rannassa, joista mainittakoon Vuohoniemen Siittoniemen (mj. rek. nro 1000000295) kivikautinen asuinpaikka noin 6 km hankealueesta länteen ja Kiuruveden Koivujärven rannalla sijaitsevat Kylmälahti A (mj. rek. nro 263010050) ja Kylmälahti B (mj. rek. nro 263010051) nimiset kivikautiset asuinpaikat, jotka sijaitsevat noin kaksi kilometriä hankealueesta kaakkoon.

3 Inventointityö

Maastotarkastuksessa käytiin läpi kaikki Pyhäjärven Vuohomäen tuulipuiston alueelle suunniteltujen voimaloiden paikat sekä pääosa tielinjoista. Suunnittelualueiden ulkopuolisilla alueilla ei tehty tarkastuksia. Maastossa kohteet valokuvattiin ja niistä kirjattiin havainnot sekä maasto-, maaperä- ym. havainnot sekä mahdolliset muut taustatiedot.

Kohteiden paikantaminen ja alustava rajausta tehtiin inventointiin riittävällä tarkkuudella. Kohteet paikannettiin GPS-laitteen (Garmin GPSmap 62s, tarkkuus noin +/- 5 m), mittanauhojen ja kompassin avulla. Rakenteiden sijainnin ja havaintopisteiden mittaamiseen käytettiin GPS laitetta. Tutkimuksen koordinaatistona käytettiin WGS84 koordinaattijärjestelmää, joka muunnettiin ETRS-TM35 järjestelmään MapInfo 11.0 tietokoneohjelman avulla, jolla myös inventointikertomuksen kartat laadittiin.

Suurimmassa osassa aluetta tarkasteltiin maastoa vain pintapuolisesti, mutta muinaisjäännöksen löytämisen kannalta otollisimmiksi koettuihin kohtiin kaivettiin myös muutamia lapionpistoja, erityisesti Ukkopetäjänkankaan itäosiin.

Inventoinnin taustaksi tarkasteltiin historiallisia karttoja, joista vuonna 1846 laaditusta pitäjänkartasta tulee ilmi alueen luonne metsäisenä alueena asutuksen liepeillä. Karttaan ei ole merkitty alueelle asutusta lukuun ottamatta Iso-Karvolan tilaa.

Käytetyt Kansallisarkiston kartat:

Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Pyhäjärvi (3321 10 Ia.* -/- -)

Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Pyhäjärvi (3321 11 Ia.* -/- -)

Kuva 1. Ote pitäjänkartasta (Kansallisarkisto, digitaaliarkisto). Pohjoinen vasemmalla.

Kuva 2. Ote Kansallisarkistossa säilytettävistä pitäjänkartoista 3321 10 ja 3321 11 vuodelta 1846 sovitettuna nykyisen peruskartan mustavalkoiseiin merkintöihin. Pohjoinen vasemmalla. Pohjakartta: Maanmittauslaitos. Asemointi Kalle Luoto.

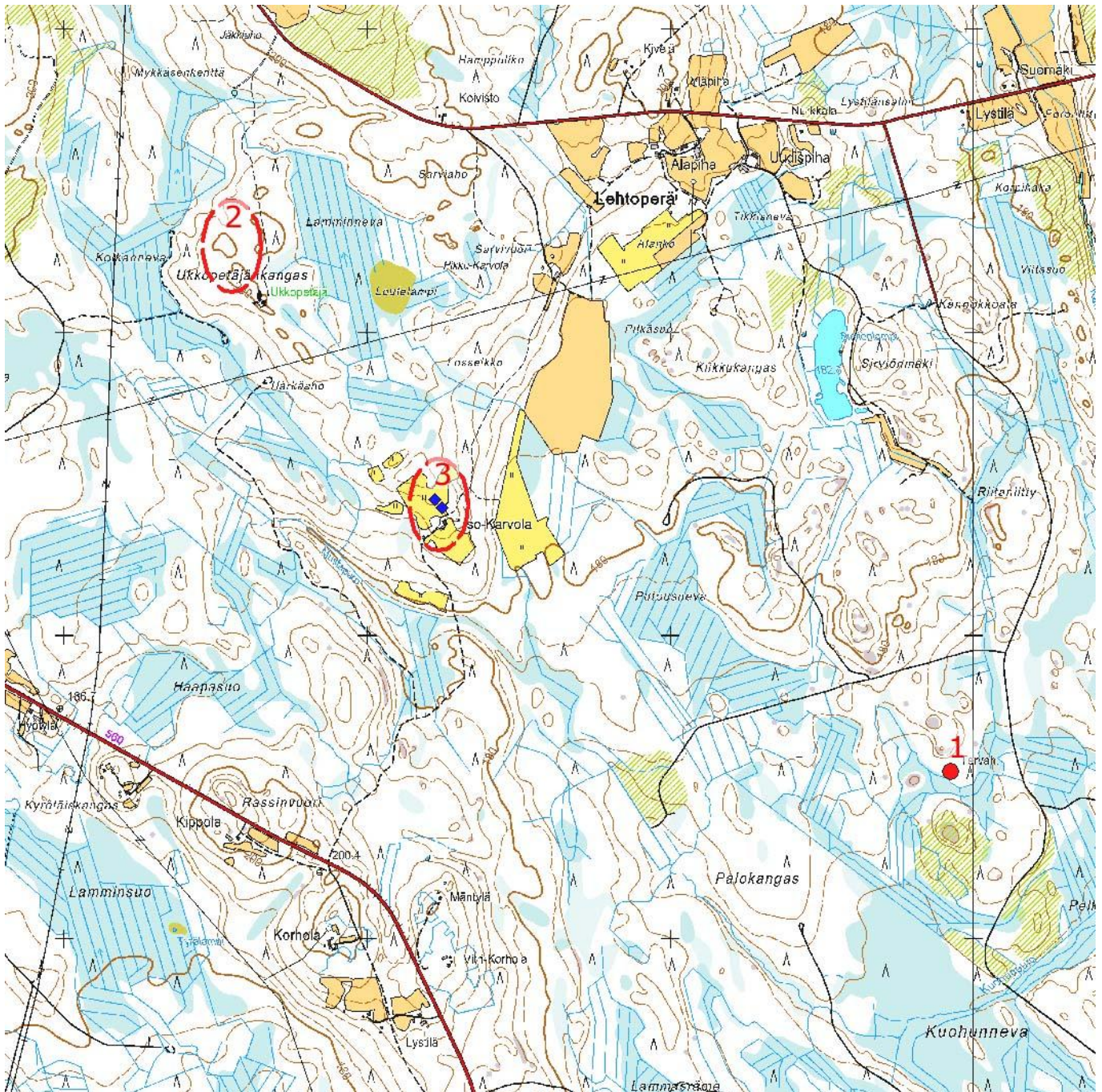
Pohjakartta: Maanmittauslaitos 11/2012. Lisäykset pohjakarttaan: Kalle Luoto.

4 Kohteet

Taulukko 1. Kaava-alueen muinaisjäännöskohteet.

NRO	Rauhoitusluokka	Nimi	MJ rek. tunnus (Museov.)	MJ tyyppi	Ajoitus	Sijainti P ETRS-TM35	Sijainti I ETRS-TM35
1	2*	Pelkosenneva NE	uusi kohde *	työ- ja valmistuspaikat	historiallinen	7 046 552	457 922
2	-*	Ukkopetäjänkangas	muu kohde, ei mj	työ- ja valmistuspaikat	historiallinen	7 048 285	455 550
3	-*	Iso-Karvola	muu kohde, ei mj	työ- ja valmistuspaikat	historiallinen	7 047 430	456 235

• Kohdassa rauhoitusluokka on *:illä merkitty on ehdotus

Kartta 3. Havaintokohteet. MK 1 : 20 000.

- 1 = Pelkosenneva NE
2 = Ukkopetäjänkangas
3 = Iso-Karvola

muinaisjäännös (ehd.), tervahauta (punainen piste)
ei muinaisjäännös, hiilimiiluja (katkoviivalla rajattu alue)
ei muinaisjäännös, hist. asuinpaikka ja kivrakenteita (katkoviivalla rajattu alue & sininen vinoneliö)

Pohjakartta: Maanmittauslaitos 11/2012. Lisäykset pohjakarttaan: Kalle Luoto.

4.1 Pelkosenneva NE muinaisjäännös [uusi kohde] työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Nimi:	Pelkosenneva NE
Kunta:	Pyhäjärvi
Laji:	kiinteä muinaisjäännös (ehdotus)
Ajoitus:	historiallinen
Muinaisj.tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Rauhoitusluokka:	2 (ehdotus)
Lukumäärä:	1
ETRS89-TM35	
N	7 046 552
E	457 922
Z/m.mpy	n. 170 m mpy
Koord.selite	
GPS mittaus	
Etäisyystieto	Pyhäjärven kirkolta 17 km eteläkaakkoon
Peruskartta:	332110
Aiemmat tutkimukset:	-

Havainnot 2012:

Hakkuuaukealla sijaitseva pyöreä tervahauta, jonka suuaukko osoittaa kaakkoon. Tervahaudan halkaisija on 6,5 m ja syvyys noin 1 m. Tervahaudan päällä kasvaa koivuja. Rakenteen kaakkoisosassa on suurien havupuiden kantoja. Tervahautaa ehdotetaan muinaisjäännöksi selkeän ulkomuotonsa ja säilyneisyytensä perusteella. Tervahaudan ajoitus on epävarma. Kohde on merkitty peruskartalle.

Kuva 3. Tervahauta Pelkosenneva NE. Kuvannut Kalle Luoto.

Tervahautaa peittää sankka aluskasvillisuus, varvut ja horsma. Sen päällä kasvaa myös muutama koivu. Kohteen kuvaaminen huonoissa olosuhteissa oli haastavaa.

Kuva 4. Tervahauta Pelkosenneva NE sijaitsee kuvan keskellä näkyvien koivujen juurella. Kuvannut Kalle Luoto.

4.2 Ukkopetäjänkangas [muu kohde] työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut

Nimi:	Ukkopetäjänkangas
Kunta:	Pyhäjärvi
Laji:	muu kohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut
Rauhoitusluokka:	ei muinaisjäännös
Lukumäärä:	n. 10
ETRS89-TM35	
N	7 048 285 455 550
E	
Z/m.mpy	
Koord.selite	GPS mittaus
Etäisyystieto	Pyhäjärven kirkolta 17 km eteläkaakkoon
Peruskartta:	332110
Aiemmat tutkimukset:	-

Havainnot 2012:

Ukkopetäjänkankaalla on metristä kahteen pitkiä ja noin metrin levyisiä kaivantoja. Kyseessä ovat todennäköisesti hiilimiilujen jäänteet. Kohteita ei pidetty muinaisjäännöksinä.

4.3 Iso-Karvola [muu kohde] hist. ajan asuinpaikka

Nimi:	Iso-Karvola
Kunta:	Pyhäjärvi
Laji:	muu kohde
Ajoitus:	historiallinen
Muinaisj.tyyppi:	asuinpaikat, yksinäistalot
Rauhoitusluokka:	ei muinaisjäännös
Lukumäärä:	1
ETRS89-TM35	
N	7 047 430
E	456 235
Z/m.mpy	195
Koord.selite	
GPS mittaus	
Etäisyystieto	
Pyhäjärven kirkolta 17 km eteläkaakkoon	
Peruskartta:	
332110	
Aiemmat tutkimukset:	
-	

Havainnot 2012:

Muutamia vuosikymmeniä sitten autioitunut maatila, jonka rakennukset ovat raunioitu-massa, pihapiiri kasvamassa umpeen ja pellot metsittyneet tai metsitetty. Nykyisin pelloil-la kasvaa suorissa riveissä kuusia. Alueella on merkinä vanhasta maataloudesta kivi-raunioita ja rakenteita, joita ei inventoinnin yhteydessä tulkittu muinaisjäännöksi. Nä-kyvyys entisillä pelloilla on heikko johtuen tiheästä kasvillisuudesta.

Kiviraunioita (peltoraunioita) havaittiin mm. kohdissa:

1. P = 7 047 421 / I = 456 243 (peltoraunio)
2. P = 7 047 449 / I = 456 219 (peltoraunio)

Kuva 5. Iso-Karvola, Kiviraunio 1. Kuva: Kalle Luoto.

Kuva 6. Iso-Karvola, Kiviraunio 2. Kuva: Kalle Luoto.

5 Tulokset

Tuulivoimapuiston alue on talousmetsää, jossa näkyy selkeästi hakkuiden ja ojituksen muodossa nykyaikainen metsätalous. Alueella on kuitenkin vielä havaittavissa muutamia merkkejä aiemmasta metsätaloudesta hiilimiilujen ja tervahaudan muodossa. Tervahauta Pelkosenneva NE, ehdotetaan suojeltavaksi muinaisjäännöskohteena osin myös muistona alueella aiemmin perinteisin keinoin harjoitetusta metsätaloustoimimista. Lisäksi kohteen ajoitus on epävarma, mutta se ajoittunee yli 100 vuotta vanhaksi. Metsätaloustoimimista lisäksi tarkastettiin Iso-Karvola nimisen autioituneen maatalon pihapiiriä, jossa havaittiin merkkejä paikalla aiemmin harjoitetusta maataloudesta mm. kiviraunioiden muodossa. Maanviljelyn aktiivinen harjoittaminen lienee tilalla päättynyt muutamia vuosikymmeniä sitten. Iso-Karvola on kohteena mielenkiintoinen, mutta mielestäni se ei täytä muinaisjäännökselle asetettuja kriteerejä. Alueelta paikannettu tervahauta sijoittuu tuulivoimapuiston alueelle, ei tosin muuttuvan maankäytön alueille.

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

Laatinut:

Kalle Luoto

Kalle Luoto
FM, arkeologia